

Центр професійного розвитку
педагогічних працівників
Вінницької міської ради

**Фаховий модуль для
професійної спільноти
вихователів, асистентів
вихователів ЗДО**

Ігрова діяльність дошкільника: збагачення життєвого досвіду та спосіб світобуття дитини

**Наталія КРАВЧУК,
вихователь-методист
КЗ «ДНЗ № 67 ВМР»**

Цінності дошкільної освіти, визначені БҚДО

- визнання самоцінності дошкільного дитинства, його потенціалу та особливої ролі в розвитку особистості;
- щасливе проживання дитиною дошкільного дитинства як передумова її повноцінного розвитку та подальшої самореалізації у житті;
- повага до дитини, особливостей її розвитку та індивідуального досвіду;
- зміцнення фізичного, психічного та соціального здоров'я дитини;
- цінувати життя і благополуччя як вміння плекати, підтримувати та створювати сприятливі умови для себе та інших у безпечному середовищі в природному, предметному та соціальному оточенні;
- розвиток творчих задатків, здібностей, талантів дітей;
- збереження традицій національного досвіду сімейного та суспільного виховання для збагачення культурного потенціалу взаємодії між поколіннями.

Ігрова компетентність

- ❖ Гра в період дитинства - найбажаніше заняття для дитини.
- ❖ Ігрова діяльність для дитини – це спосіб пізнання світу і засіб відображення нею довкілля.
- ❖ Гра задовольняє потребу дитини — наслідувати дорослого.

Ігрова компетентність — здатність дитини до вільної, емоційно насиченої, спонтанної активності з власної ініціативи, в якій реалізується можливість застосування наявних і освоєння нових знань та особистісного розвитку через прагнення дитини до участі в житті дорослих шляхом реалізації інтересів в ігрових та рольових діях в узагальненій формі.

I. Емоційно-ціннісне ставлення

II. Знання

III. Навички

I. Емоційно-ціннісне ставлення

Емоційно-ціннісне ставлення виявляється у:

- ❖ стійкому інтересі та захопленні ігровою діяльністю;
- ❖ зацікавленості до реальних та уявлених ігрових подій, ігрового перевтілення та створення ігрових задумів, ситуацій, сюжетів та ігрових ролей;
- ❖ мотивації на цінності групової солідарності у грі;
- ❖ бажанні проявляти людяність, відповідальність, справедливість, самовладання, дружність, позитивне спілкування, терпимість;
- ❖ відповідальному ставленні до вибору та виконання ігрової ролі;
- ❖ відтворенні своїх життєвих вражень у рольовій грі, використовуючи виразні засоби;
- ❖ виявлені поваги до думки іншого, емоційній реакції на зміни у правилах гри, демонстрації інтересу до ігор інших дітей.

II. Знання

- ❖ різні види та назви ігор, у які можна пограти;
- ❖ дії у творчих іграх та в іграх з правилами;
- ❖ як залучати та приймати партнерів до спільної гри;
- ❖ як обирати безпечне місце та атрибути для гри;
- ❖ зміст різних видів ігор;
- ❖ демонструє наявність рольових способів поведінки;
- ❖ свідомо використовує норми та етикет спілкування в іграх;
- ❖ розуміє, як використовувати предметно-ігрове середовище для гри;
- ❖ знає ігри та іграшки в садочку та вдома, використовує їх у самостійних іграх;
- ❖ втілює свої життєві враження;
- ❖ встановлює причини та наслідки вдалої та невдалої гри;
- ❖ усвідомлює себе активним учасником ігрової діяльності.

III. Навички

- ❖ ініціює ігри з іншими дітьми за власним вибором, здатна гратися сама та з однолітками, виявляє вміння залучити до гри партнерів;
- ❖ самостійно обирає тему для гри, моделює явища реального життя, розвиває сюжет, дотримується правил рольової взаємодії;
- ❖ облаштовує ігрове середовище та самостійно чи з незначною допомогою розподіляє ролі;
- ❖ дотримується правил гри до її закінчення та стежить, щоб усі учасники їх виконували;
- ❖ уміє підпорядковувати власні дії ігровим задумам, приймати пропозиції інших дітей та узгоджувати їх з усіма учасниками ігрового процесу; використовувати в іграх різні іграшки відповідно до її змісту або предмети-замінники;
- ❖ уміє конструювати ігрове поле за допомогою різних предметів та матеріалів згідно з темою;
- ❖ уміє налагоджувати партнерські стосунки завдяки діалогічному спілкуванню, проявляє товариськість, толерантність, зважає на думку інших, стримує агресивні прояви, конструктивно розв'язує конфлікти, радіє спільному успіху, дотримується норм та етикету спілкування, висловлює у делікатній формі своє непогодження з пропозиціями ровесника, його діями із розподілу ролей, іграшок, обов'язків;
- ❖ для реалізації ролі широко використовує різні засоби виразності, ділиться з дорослими та однолітками враженнями після гри;
- ❖ адекватно оцінює результати власних дій та дій товаришів по команді, виявляє взаємну прихильність, надає перевагу грі як провідній діяльності.

Гра — діяльність людини з моделювання іншого виду діяльності з розважальною чи навчальною метою.

Гра – важливий засіб всебічного розвитку дітей дошкільного віку.

Гра – провідний вид діяльності дошкільників.

Дитяча гра — це діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній дійсності, в якій дитина відображає враження від їх пізнання.

Гра – це особливий вид діяльності, основними характеристиками якої є спонтанність, творчість, задоволення від процесу.

Гра – це радість і щасливе дитинство.

Класифікація ігор, яка відображає роль дорослого та ступінь активності і свободи дитини

I група. Ігри, які ініціює дорослий

- ігри для навчання:

сюжетно-дидактичні, дидактичні, рухливі, конструктивно-будівельні;

- ігри для організації дозвілля:

інтелектуальні, карнавальні, обрядові, драматизації, хороводи, ігри-естафети.

II група. Ігри, ініційовані дітьми

- самодіяльні вільні ігри:

ігри-експериментування, сюжетно-відображувальні, сюжетно-рольові, режисерські, театралізовані

Ігри, які ініціює дорослий

Дидактичні ігри спрямовані на формування у дитини нових або закріплення уже набутих знань, удосконалення пізнавальних умінь і навичок.

Сюжетно-дидактична гра є ігровою формою навчання, в ній синтезується творча діяльність дітей з вивченням наочних матеріалів, практичним застосуванням отриманих на заняттях знань.

Інтелектуальна гра — це вид гри, що ґрунтується на застосуванні гравцями свого інтелекту, знань, ерудиції.

Рухливі ігри — важливий засіб фізичного виховання дітей дошкільного віку, зміцнення здоров'я, формування позитивних моральних і вольових якостей, розумового розвитку тощо.

Конструктивно-будівельні ігри - різновид творчих ігор, у яких діти відображають навколишній предметний світ, зводячи споруди і обігруючи їх — цим самим здійснюють ігровий задум.

Ігри, які ініціює дорослий

Обрядові ігри передають характерні події з життя українського народу: великодні та купальські ігри, кусання калити, веснянки тощо.

Хоровод – один з найдавніших видів обрядово - ігрових таночків, в яких органічно зліті поезія, музика та хореографія.

Ігри - естафети — ігри командного спортивного змагання, які складається з низки завдань, що виконують різні члени команди.

Гра - драматизація - це розігрування в ролях художнього літературного твору і відтворення характерних рис його героїв із збереженням послідовності авторського сюжету.

Вільні ігри, ініційовані дітьми

У вільній грі діти можуть вибирати все – ігрові матеріали, сферу інтересів, сюжет, правила, персонажів, ролі, місце, час, тривалість.

Під час вільної гри діти створюють свою власну гру.

Вони вільні вирішувати, що вони хочуть робити, де і з ким вони хочуть грати.

В основі вільної лежать наступні положення: в кожній грі є початок і кінець; гра – це вигадка, вона несправжня; результат неважливий, головне – процес.

Гра-експериментування – гра на основі експериментів із предметом (предметами). Під час таких ігор дитина пізнає невідомі її властивості предметів, явищ, а також їх взаємозв'язки.

Сюжетно-відображувальні ігри спонукають дітей до дії з іграшками, формують уміння розгортати ланцюжок дій з іграшкою, позначати предметні дії словами.

Театралізовані ігри – розігрування в особах літературного твору, відтворення за допомогою виражальних засобів (інтонації, міміки, жестів, пози, ходи) конкретних образів.

Сюжетно-рольова гра – це образна гра за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні події - сюжет і розігрування ролей.

Режисерські ігри – ігри дитини з іграшками та їх заміниками за створеним нею сюжетом. У цих іграх малюк переходить від ігрових дій з іграшкою до гри за власним задумом, самостійно визначаючи сюжет, ігрові засоби.

Вільні ігри, ініційовані дітьми

Структурними компонентами сюжетно-рольової гри є роль, сюжет, зміст, правила, ігрові дії, рольові і реальні стосунки, ігрові предмети і предмети-замінники.

Процес керівництва включає певні групи методів.

✓ Перша група методів пов'язана із збагаченням дітей знаннями, враженнями, уявленнями про навколишнє життя: спостереження, екскурсії, зустрічі з людьми різних професій; емоційно-виразне читання художньої літератури; бесіда; демонстрація картин, складання дітьми оповідань на певні теми, лялькового театру.

✓ Друга група - це методи, що сприяють становленню і розвитку ігрової діяльності: безпосередня участь вихователя в творчій грі, допомога вихователя шляхом пропозицій, нагадувань, порад, підбору ігрового матеріалу, бесіди-розмови з приводу задуму гри, розвитку її змісту, підбиття підсумків.

✓ Роль вихователя у грі змінюється в залежності від віку дітей та рівня сформованості їх ігрових умінь.

Роль та значення самодіяльних вільних ігор у розвитку дошкільнят

- ❖ У вільній грі дитина знаходить і вчиться висловлювати власне «Я».
- ❖ Формуються навички самостійно приймати рішення.
- ❖ Відбуваються ріст та розвиток мозку, унаслідок чого утворюються більш сильні нейронні зв'язки, які стають основою для формування вміння швидко адаптуватися до змін та розв'язувати проблеми в дорослому житті.
- ❖ Під час вільної гри діти використовують метод спроб та помилок, формуючи нові зв'язки між об'єктами - розвиваються критичне мислення, комунікаційні навички, мовлення та пізнавальний інтерес.
- ❖ Можливість вибору та діяльності за власним задумом дають поштовх розвитку творчого потенціалу дитини.
- ❖ Вільна гра є своєрідною терапією для дитини, оскільки дає можливість безпечно висловлювати та переживати глибокі емоції, що позитивно впливає на розвиток емоційного інтелекту.
- ❖ В грі, в якій залучені кілька людей, дитина отримує досвід соціальної взаємодії, вчиться розуміти інших, будувати відносини, вирішувати конфлікти - розвиваються навички соціальної взаємодії.

Гра просто неба, або гра в докiллi — неструктурована гра у природних умовах, що передбачає активну взаємодiю дитини з природою.

Що не так з вільною грою зараз?

- скорочення та збiднення iгрової дiяльностi дошкiльнят;
- частка дитячих iгор, зокрема iгор на свiжому повітрі, в усіх вікових групах скорочується;
- iгри сучасних дiтей переважно зводяться до манiпулювання iгровою атрибутикою;
- iгри дошкiльників короткочасні, здебiльшого одноманiтні, мають завузький дiапазон сюжетiв та iгрових ролей, а також можливостей для прояву iнiцiативи i творчостi.

Причини, що заважають дiтям грати

1. Дорослi не пiдтримують вiльну гру, тому що недооцiнюють її розвивального потенцiалу.
2. Недостатньо предметiв, якi можна по-рiзному використовувати в грі, натомiсть здебiльшого iграшки – монофункцiональнi.
3. Штучне обмеження просторово-часових ресурсiв для здiйснення вiльної самодiяльної, iнiцiйованої дiтьми дiяльностi.
4. Дорослi уникають «шумних iгор» через страх «хаосу» чи травматизму в групі та бажання контролювати дiяльнiсть дiтей.

Вільна гра

- ✓ Найкращий інструмент розвитку дитини — вільна гра, а не розписаний похвилинно день, що складається з розвивальних занять і відвідування численних гуртків.
- ✓ Дорослі зобов'язані забезпечити дітям можливість гратися якомога довше.
- ✓ Потрібно свідомо ввести гру в щоденний розпорядок дитячої діяльності в дитячих закладах.
- ✓ Гра — це добриво для мозку і живлення для дитячих душ.

Геральд Хютер

Варіанти ігор у довкіллі

- ❖ Гра-спостереження
- ❖ Гра-експериментування,
- ❖ Будівельна гра (будівництво тунелів та мостів, «халабуд» із гілок, хмизу, снігу)
- ❖ Арт – гра (вільна діяльність дитини з різноманітними художніми матеріалами, музичними інструментами, театральними атрибутами та їхніми заміниками)
- ❖ Гра-відкриття (використання цифрового мікроскопа, експерименти з природними ресурсами, дослідження тіні та світла)
- ❖ Сенсорна гра
- ❖ Гра-фантазія
- ❖ Ризикова гра

Іграшка – головний атрибут гри

Тенденція насичення/перенасичення найрізноманітнішими іграшками простору дитини.

Іграшки та ігри змінюються з часом, з досвідом, із змінами у добробуті спільноти та родини, із винаходами у світі.

Цілеспрямоване ознайомлення дітей з різними видами іграшок та можливостями їх використання означає збагачування досвіду дітей для подальшого його використання у самостійній грі.

Програвання ігрових творчих ситуацій і нових «можливостей» знайомих предметів та іграшок і є базовою платформою для самодіяльних творчих сюжетно-рольових ігор.

Іграшка – головний атрибут гри

Класифікація за Є.Фльоріною:

- ❖ моторно-спортивні і тренувальні іграшки (м'яч, обруч, кеглі, пірамідки, мозаїка);
- ❖ сюжетні, іграшки-образи (люди, тварини, транспорт, меблі тощо);
- ❖ творчо-трудова іграшки - напівфабрикати, з яких дитина створює образ і потім грається (різноманітні будівельні матеріали, конструктори, розбірні моделі);
- ❖ технічні іграшки: сюжетні (підйомний кран, транспортер); такі, що демонструють дію фізичних законів, процеси (іграшкові фотоапарати, калейдоскопи, моделі літаків), що передбачають дитяче конструювання і технічне винахідництво (конструктори, будівельні матеріали, напівфабрикати);
- ❖ настільні ігри - спрямовані на вирішення різноманітних дидактичних завдань: (парні картинки, лото, шашки, шахи, ігри-подорожі);
- ❖ веселі іграшки - призначені для забави, розваги (зайчик, що стрибає; клоун, який перевертається на драбинці; соловейко, що співає, народні іграшки);
- ❖ музичні іграшки (пташки, що співають, брязкальця, цимбали, ксилофони);
- ❖ театральні іграшки (персонажі тіньового і лялькового театрів, набори для ігор-драматизацій, іграшкові прикраси).

Форми, методи, засоби освітньої діяльності з розвитку ігрової компетентності дитини

Арт-гра, активна ігрова година, аналіз життєвих ситуацій.

Бесіда.

Вікторина, візитки ігор візуальні, вітрина ігор.

День без іграшок, день професій, дії з реальними предметами.

Екскурсія.

Ігрове завдання, ігрове коло, ігрові вправи, ігрові гостини, ігроглобус, ігровий вікенд, ігротека, імпровізація, індивідуальне ігрове завдання.

Колективне сюжетоскладання гри, конструювання.

Лотерея ігрова.

Майстерня іграшок, моделювання гри, мультібус ігор.

Печа-куча, приклад, проблемна ситуація.

Ранкові зустрічі, рольові діалоги.

Уявні ігрові ситуації.

Фабрика ігор.

Хвилинки правил.

Розвивальний простір - дослідницько-ігрова кімната для дітей

- ❖ матеріальні ігрові засоби (ігрове поле, спеціально створені засоби для гри, предмети замітники, предмети які не створені для гри);
- ❖ інформаційні ігрові засоби (екскурсії, спостереження, художня література);
- ❖ інтерактивні ігрові засоби — комп'ютерні технології (інтерактивна дошка, інтерактивна підлога), соціальне проектування, ігрові провокації, ігри-квести, флеш-ігри.

День без іграшок

-
 Проводиться з метою розвитку у дітей креативного мислення, творчих і комунікативних навичок, вміння працювати в команді шляхом створення умов для активних ігор та дозвілля без використання звичних іграшок (за К.Крутій)
-
 Дитячий hand made: використання природних та залишкових матеріалів ; створення композицій з природнього матеріалу; малювання піском, водою, на ґрунті; конструювання з коробок, дощок; виготовлення різноманітних іграшок.

Що робити вихователю для розвитку ігрової компетентності дитини

- збагачувати інформацію про різні ігрові ситуації та ігрові дії;
- організувати облік інтересів дітей групи (візуальний, змінюваний, як календар, щоб дитина чула запитання «що цікаво тобі сьогодні, як, з ким ти хочеш гратися»);
- щоденно вчити дітей гратися з іграшками, вводити нові іграшки та ретельно пояснювати, як ними грати;
- організовувати спостереження за іграми інших дошкільників, ситуаціями з дорослого життя;
- читати та обговорювати багато літературних творів; обговорювати мультфільми;
- розширювати тематику та збагачувати сюжети самодіяльних творчих ігор дітей;

Що робити вихователю для розвитку ігрової компетентності дитини

- розігравати казки; вигадувати спільно з дітьми сюжети казок і розігравати їх; обігравати персонажі та взаємодію одне з одним;
- вчити дітей планувати та розвивати ігрові ситуації, узгоджувати свої дії з діями дітей;
- практикувати ігрові провокації (навмисна зміна перебігу гри, ігрової ситуації);
- формувати мобільне (змінюване) предметно-ігрове розвивальне середовище;
- спільно створювати простір ігрової діяльності — від добору іграшки для гри до побудови ігрового поля (обладнання магазину, халабуда, кімната для ляльки);
- тренувати дітей брати на себе роль та поєднувати уявні й реальні рольові дії;
- підкреслювати радість від активності та цікавої гри з усіма;
- перетворювати повсякденну гру у святкове дійство, яке міцно закарбовується в пам'яті завдяки піднесеному, емоційно-ігровому забарвленню;

Що робити вихователю для розвитку ігрової компетентності дитини

- використовувати будь-яку можливість дітям відчути успіх, повірити у власні сили;
- організовувати мультібус ігор, коли діти зможуть емоційно насичено знов прожити гру, намалювавши її;
- підтримувати атмосферу радості та емоційного благополуччя ігрової активності дітей як критеріїв якості психологічного мікроклімату дитячого колективу;
- підкреслювати ознаки відчуття задоволення від гри - діти залюбки граються, не відволікаючись на інші справи, гру складно припинити;
- заохочувати до вигадкування в ігровій діяльності;
- спонукати розпочинати та завершувати гру (доводити гру до кінця);
- зацікавлювати, розширюючи сюжети ігор, завдяки наслідуванню позитивних подій соціального життя дорослих;
- використовувати уяву, креативність, вигадку на самостійному рівні в творчих (самодіяльних) іграх;
- створювати ситуації, коли дитина опановує ігровий простір та збагачує варіативність видів ігор;
- створювати умови, коли дитина може самостійно розгортати сюжет гри, змінювати правила гри та контролювати їх дотримання.

Участь батьків у формуванні ігрової компетентності дитини

- ❖ забезпечення дитини відповідними до віку іграшками та предметами, пояснення за необхідності про призначення іграшок та правил їх безпечного застосування;
- ❖ виявлення батьками поваги до гри як провідного виду діяльності дитини, емоційної, позитивної реакції на самостійні ігри дітей;
- ❖ прояву щирого інтересу до ігор дитини в садочку й урахуванні її ігрових інтересів у домашніх умовах;
- ❖ організації спільної з дитиною гри, придумування нових ігор з іграшками;
- ❖ підтримки бажання дитини грати з іншими дітьми, створення ситуацій для ігор у колі інших дітей, спонукання дитини до обговорення ігрових вражень;
- ❖ збагачення емоційної сфери дитини враженнями від театральних, літературних творів з подальшим відображенням їх у грі;
- ❖ підтримки традиції радитися з дитиною про придбання нових іграшок.

Використані джерела:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти), 2021.
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Методичні рекомендації до Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти), 2021.
<https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>
3. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років «Дитина». Київ-2020 рік.
4. Методичні рекомендації до освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина». Київ-2021 рік.
5. Ігрова діяльність дошкільника: молодший дошкільний вік / Піроженко Т.О. та ін. – Київ : Генеза. – 88 с. – (Серія «Настільна книжка вихователя»).
6. Абетка форм, методів і засобів розвитку ігрової компетентності дитини/ Тамара Піроженко, Оксана Корнеєва: Вихователь – методист дошкільного закладу, № 6 2021р.
7. Не заважайте дітям грати — приєднуйтеся/ Тамара Піроженко, Оксана Корнеєва: Вихователь – методист дошкільного закладу, № 6 2021р.
8. Граємо, фантазуємо, творимо! Або Артігри в дитячому садку/ Олена Половіна: Вихователь – методист дошкільного закладу, № 11 2021р.
9. Нейроігри в пісочниці: задоволення з користю/ Ірина Литвиненко, Юлія Попова Вихователь – методист дошкільного закладу, № 7 2021р.